

Nr 21.

Ankom till riksdagens kansli den 22 mars 1944 kl. 11 fm.

Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till jordbrukets yrkesskolor.

(1:a avd.)

I en till riksdagen den 28 januari 1944 avlåten proposition, nr 54, har Kungl. Maj:t, under åberopande av bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över jordbruksärenden för samma dag, föreslagit riksdagen att till Lägre lantbruksundervisning m. m.: Bidrag till jordbrukets yrkesskolor för budgetåret 1944/45 under nionde huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag av 165 000 kronor.

I skrivelse den 4 november 1942 har Stockholms läns och stads hushållningssällskap gjort framställning om statsbidrag för budgetåret 1943/44 med 52 597 kronor till Gålö jordbruksskola. Över framställningen har lantbruksstyrelsen den 23 november 1942 avgivit infortrat utlåtande. Sedermera har lantbruksstyrelsen i skrivelse den 22 oktober 1943 hemställt om anslag för budgetåret 1944/45 med 105 200 kronor till bidrag för uppehållande av verksamheten vid jordbrukets yrkesskolor på Gålön i Stockholms län och vid Vittjärvsgården i Norrbottens län samt med 300 000 kronor till bidrag till byggnadsarbeten vid skolor av ifrågavarande slag. Över lantbruksstyrelsens hemställan ha remissutlåtanden avgivits av statskontoret, allmänna lönenämnden, statens arbetsmarknadskommission, Stockholms läns och stads hushållningssälls-kaps förvaltningsutskott samt Norrbottens läns hushållningssälls-kaps förvaltningsutskott. I arbetsmarknadskommissionens utlåtande har föreslagits, att å riksstaten måtte anvisas medel jämväl till uppehållande av verksamheten vid jordbruks- och lantbruksskolan i Pålhem i Norrbottens län samt vid jordbruksgården i Sorsele i Västerbottens län. I anledning av vad kommissionen sålunda föreslagit ha yttranden inhämtats från statskontoret, allmänna lönenämnden och lantbruksstyrelsen. Vid lantbruksstyrelsens yttrande funnos fogade utlåtanden från Norrbottens och Västerbottens läns hushållningssällskap samt från stiftelserna Norrbottens läns arbetsstugor och Västerbottens läns arbetsstugor.

I detta sammanhang torde få erinras om att lantbruksstyrelsen, som den 30 juni 1938 anbefalldes att verkställa av 1938 års riksdag (r. skr. nr 371) begärd utredning angående lantbrukets lärlingsfråga, den 1 juli 1940 avlämnade betänkande i ämnet samt att yttranden över betänkandet avgivits av åtskilliga myndigheter och sammanslutningar. De i betänkandet framförda förslagen ha ännu ej föranlett slutligt beslut från statsmakternas sida.

I omförmälda skrivelse den 22 oktober 1943 har *lantbruksstyrelsen* — under erinran om sitt i 1940 års betänkande angående lantbrukets lärlingsfråga framlagda förslag om inrättande av yrkesskolor på jordbrukets område — uttalat, att styrelsen kunnat konstatera att intresse förefunnes för upprättande av yrkesskolor i jordbruk enligt de i betänkandet uppdragna riktlinjerna. De erfarenheter av ifrågavarande skolform som vunnits vid den år 1941 inrättade yrkesskolan på Gålön vore enligt styrelsens mening enbart goda, och skolan syntes styrelsen komma att fullt motsvara de krav, som rimligen kunde uppställas på en yrkesskola av förevarande slag. Efter att ha erinrat om den planerade omändringen av jordbruksskolan vid Vittjärvsgården till en tvåårig yrkesskola enligt samma grunder som tillämpades för skolan på Gålön har styrelsen framhållit, att även på andra håll framkommit förslag om upprättande av yrkesskolor för utbildande av jordbruksarbetare. Med hänsyn till att intresset för dylika skolor sålunda syntes vara stort och då erfarenheterna av skolformen i fråga vore goda, har lantbruksstyrelsen funnit det i hög grad önskvärt, att statsmakterna på allt sätt understödde upprättandet av yrkesskolor i jordbruk samt att dessa bereddes en fastare grund för sin verksamhet genom upptagandet i riksstaten av ett årligt förslagsanslag till jordbrukets yrkesskolor.

Lantbruksstyrelsen har i nyssberörda skrivelse hemställt, att för budgetåret 1944/45 måtte *dels* till Lägre lantbruksundervisning m. m.: Bidrag till jordbrukets yrkesskolor anvisas ett förslagsanslag av 105 200 kronor, *dels ock* under reservationsanslaget till Lägre lantbruksundervisning m. m.: Bidrag till byggnadsarbeten vid lantmanna- och lantushållsskolor m. m. upptagas ett belopp av 300 000 kronor till byggnadsarbeten vid jordbrukets yrkesskolor.

I en vid *arbetsmarknadskommissionens* förutnämnda utlåtande fogad promemoria har det årliga statsunderstöd, som skulle erfordras för vardera av skolorna i Pålkem och Sorsele, beräknats till 29 786 kronor.

Efter närmare redogörelse för lantbruksstyrelsens förslag samt införskaffade yttranden i ärendet har *departementschefen* anfört och föreslagit följande:

»Frågan om inrättande av särskilda yrkesskolor på jordbrukets område har såsom framgår av vad i det föregående anförts sedan länge stått på dagordningen. Till följd av den utveckling i skilda hänseenden, som vårt lands jordbruk under de senaste årtiondena genomgått, ha allt större krav kommit att ställas på kvalifikationerna hos de inom jordbruksnäringen sysselsatta yrkesutövarna. Vid den omorganisation av den lägre lantbruksundervisningen, varom beslut fattades vid 1939 års lagtima riksdag, togs hänsyn till detta förhållande vid utformningen av undervisningen och skolornas organisation. Undervisningen vid dessa skolor kan därför anses tillfredsställande. I det statliga undervisningssystemet på jordbrukets område ingår emellertid icke någon skolform, som tager sikte på att möjliggöra för ungdom att omedelbart efter avslutad folkskola förvärva såväl praktisk som teoretisk yrkesutbildning i jordbruk. Detta förhållande har otvivelaktigt inverkat oförmån-

ligt på rekryteringen av arbetskraften inom jordbruksnäringen. I allt större utsträckning har sålunda landsbygdens ungdom lockats av de goda möjligheter till yrkesutbildning inom hantverk och vissa industrier, som för närvarande stå till buds, och lämnat jordbruksnäringen för att övergå till andra yrken. Sannolikt skulle praktisk och teoretisk yrkesutbildning i jordbruk, vilken erhållits vid läroanstalt, för ungdomen — särskilt för den som icke i hemmet har tillfälle till utbildning i jordbruk — öppna möjligheter att tidigare än eljest skulle vara fallet erhålla goda anställningar inom jordbruket. Det torde vara att förvänta, att jordbruksarbetet härigenom skulle bättre uppskattas bland ungdomen. Med hänsyn till det anförda framstår det såsom angeläget, att åtgärder vidtagas i syfte att bereda möjligheter till en god utbildning i jordbruk så snart som möjligt efter fullbordad folkskoleutbildning.

Såsom förut nämnts har lantbruksstyrelsen i sitt år 1940 avgivna betänkande rörande lantbrukets lärlingsfråga bland annat framlagt förslag om inrättande med bidrag av statsmedel av tvååriga yrkesskolor i jordbruk, avsedda för såväl landsbygdsungdom som ungdom från städer och andra samhällen vilken direkt efter avslutad folkskola önskar skaffa sig yrkesutbildning i jordbruk. Undervisningen vid de föreslagna yrkesskolorna har avsetts skola vara praktisk och åsyfta att bibringa eleverna nödig färdighet och vana i alla vid ett jordbruk förekommande arbeten men även ett visst mått av teoretiska insikter i de för jordbrukets utövande grundläggande ämnena skulle bibringas eleverna. Den i det föregående lämnade framställningen giver vid handen, att under senare år, i syfte att undanröja den förut berörda bristen på utbildningsmöjligheter för ungdomen i jordbruket, på flera håll inom landet inrättats yrkesskolor för utbildning av jordbruksarbetare och att dessa skolor — såsom jämväl förutsattes i 1940 års betänkande — tillkommit på initiativ från de lokala organens sida. I vissa fall ha skolorna helt organiserats efter de riktlinjer som angivits i förenämnda betänkande. Så är förhållandet beträffande Gålö jordbruksskola samt — efter viss omläggning av kursverksamheten — även i fråga om jordbruksskolan vid Vittjärvgården. Vad beträffar övriga i ärendet omförmälda skolor, nämligen jordbruks- och lanthushållsskolan i Pålken samt jordbruksgården i Sorsele, äro de i vissa avseenden annorlunda organiserade än skolorna på Gålön och vid Vittjärvgården. Skiljaktigheterna bestå emellertid huvudsakligen däri, att föreståndarna för skolorna i Pålken och Sorsele icke avlagt agronomexamen, varför den teoretiska undervisningen måste handhas av särskilda timlärare, samt att till sistnämnda skolor äro knutna ettåriga lanthushållsskolor för kvinnliga elever.

Till uppehållande av verksamheten vid de i det föregående omförmälda skolorna med undantag av skolan i Sorsele har hittills utgått statsbidrag av medel som under femte huvudtiteln anvisats för bekämpande av arbetslöshet eller för arbetsmarknadens reglering. Erfarenheterna hittills av den kursverksamhet, som bedrivits vid ifrågavarande fyra yrkesskolor ha från alla håll betecknats såsom mycket gynnsamma. Då denna skolform sålunda visat sig lämplig i de fall där den redan prövats, torde tillfälle böra beredas för skolorna att under mera fasta förhållanden än vad hittills varit fallet fortsätta sin

verksamhet. Såsom lantbruksstyrelsen och arbetsmarknadskommissionen anfört synes det därför vara mest lämpligt att bidragen till skolorna från och med nästa budgetår bestridas från anslag under nionde huvudtiteln. Enligt min mening torde denna skolform under kommande år ytterligare böra utbyggas med flera skolor i andra delar av landet. Det torde vara ett ofrånkomligt krav att även för jordbruket skapa lika goda förutsättningar till yrkesutbildning som för andra yrken.

Vad angår de villkor som böra gälla i fråga om statsbidragens användning vill jag förorda, att beträffande bidragen till skolorna på Gålön och vid Vittjärvsgården tillämpas i huvudsak de bestämmelser som i detta avseende föreslagits av lantbruksstyrelsen och vilka — såvitt angår bidragen till lärarpersonalens löner — ej föranlett någon erinran från lönenämndens sida. Bidragen till skolorna i Pålkem och Sorsele synas böra utgå i huvudsaklig överensstämmelse med de grunder, som föreslagits av arbetsmarknadskommissionen och tillstyrkts av såväl lantbruksstyrelsen som lönenämnden. Med hänsyn till att förevarande yrkesskoleverksamhet fortfarande i viss mån är en försöksanordning torde såsom lönenämnden anfört frågan om löneställningen för befattningshavarna vid de fyra skolorna framdeles böra underkastas en närmare omprövning.

Vidkommande den form, i vilken medelsanvisningen till bidrag för uppehållande av verksamheten vid ifrågavarande skolor bör ske, synas mig de olikheter, som föreligga mellan å ena sidan skolorna på Gålön och vid Vittjärvsgården samt å andra sidan skolorna i Pålkem och Sorsele — vilka olikheter för övrigt i stort sett torde vara betingade av de särskilda förhållanden som råda inom de norrländska länen — icke behöva utgöra något hinder för att bidragen till samtliga skolor upptagas under samma riksstatsanslag. Då lantbruksstyrelsens och arbetsmarknadskommissionens beräkningar av medelsbehovet för ändamålet icke föranleda någon erinran från min sida, torde å riksstaten för budgetåret 1944/45 under nionde huvudtiteln böra upptagas ett särskilt anslag å $(52\ 597 + 52\ 597 + 29\ 786 + 29\ 786 =)$ i runt tal 165 000 kronor till Lägre lantbruksundervisning m. m.: Bidrag till jordbrukets yrkesskolor. Anslaget bör givas karaktär av förslagsanslag i betraktande av att från detsamma avses skola utgå bland annat bidrag vid rörligt tillägg och kristillägg åt vissa befattningshavare. Att kristilläggen bestridas från detta anslag och alltså icke — såsom gäller i fråga om motsvarande tillägg till lärarpersonal vid lantbruks-, lantmanna- och lanthushållsskolor — från nionde huvudtitelns allmänna anslag till kristillägg torde vara motiverat med hänsyn till att slutlig ställning ännu ej tagits till frågan om omfattningen av och grunderna för förevarande bidragsverksamhet. Det torde få ankomma på Kungl. Maj:t att i sinom tid meddela närmare bestämmelser rörande dispositionen av ifrågavarande anslag.

Lantbruksstyrelsen har ävenledes gjort framställning om anvisande å riksstaten för budgetåret 1944/45 av särskilda medel till bidrag för uppförande av byggnader m. m. vid jordbrukets yrkesskolor. Ehuru starka skäl kunna åberopas för att medel redan nu anvisas för detta ändamål, anser jag mig likväl i rådande läge icke kunna tillstyrka lantbruksstyrelsens framställ-

ning i denna del. Frågan om beviljande av anslag till bidrag till byggnadsarbeten vid hithörande skolor torde emellertid böra upptagas till förnyat övervägande, så snart en förbättring inträder i avseende å tillgången på material och förhållandena på arbetsmarknaden icke lägga hinder i vägen för arbetets igångsättande. Enligt vad jag inhämtat från lantbruksstyrelsen torde undervisningen vid skolan vid Vittjärvsgården tills vidare kunna bedrivas, även om statsbidrag till byggnadsarbetena icke nu erhålles.»

Förevarande proposition avser anslag till särskilda yrkesskolor på jordbrukets område. Såsom departementschefen framhållit ingår i det statliga undervisningssystemet för jordbruksnäringen icke någon skolform, som tager sikte på att möjliggöra för ungdom att omedelbart efter avslutad folkskola förvärva såväl praktisk som teoretisk yrkesutbildning i jordbruk. Emellertid ha under senare år, i syfte att undanröja denna brist på utbildningsmöjligheter, på initiativ från vissa lokala organs sida på flera håll inrättats yrkesskolor för utbildning av jordbruksarbetare, däribland Gålö jordbruksskola, jordbruksskolan vid Vittjärvsgården, jordbruks- och lanthushållsskolan i Pålkem samt jordbruksgården i Sorsele. Eftersom erfarenheterna hittills av kursverksamheten vid nämnda fyra yrkesskolor ansetts vara gynnsamma, har departementschefen för att bereda skolorna tillfälle att under mera fasta förhållanden än för närvarande bedriva sin verksamhet föreslagit anvisande av statsbidrag till skolorna för nästa budgetår.

Utskottet.

Då ifrågavarande skolverksamhet avser att tjäna ett föreliggande behov av yrkesutbildning för ungdom i jordbruksarbete, ansluter sig utskottet till förslaget att med statsbidrag stödja förutnämnda skolor. Enligt utskottets mening bör skolverksamheten tills vidare bedrivas och prövas såsom en försöksanordning. Särskilt torde en skola som den på Gålö kunna bli till gagn genom att taga hand om ungdom, som önskar söka sin utkomst såsom jordbruksarbetare, och göra densamma förtrogen med olika sysslor vid ett jordbruk. Beträffande frågan om att ytterligare utbygga denna skolform med flera skolor i andra delar av landet, vill utskottet ifrågasätta om icke en mera omfattande erfarenhet bör avvaktas för ett säkrare bedömande av förevarande yrkesskoleverksamhet.

Beräkningarna av medelsbehovet för verksamheten vid ifrågavarande fyra skolor föranleda icke någon utskottets erinran.

Under åberopande av det anförda hemställer utskottet,

att riksdagen må till *Lägre lantbruksundervisning m. m.:*
Bidrag till jordbrukets yrkesskolor för budgetåret 1944/45 under nionde huvudtiteln anvisa ett *förslagsanslag* av 165 000 kronor.

Stockholm den 21 mars 1944.

På jordbruksutskottets vägnar:

L. TJÄLLGREN.

Vid detta ärendes slutbehandling hava närvarit

från första kammaren: herrar *Tjällgren, Carl Edmund Eriksson, Granath, Gabrielsson, Alfred Andersson, Jacob Hansson, Näslund* och *Bondeson* samt

från andra kammaren: herrar *Andersson* i Tungelsta, *Ericsson* i Sörsjön, *Carlström, Lundbom, Gustafson* i Dädesjö, *Pettersson* i Rosta, *Jacobson* och *Hansson* i Vännäsby.

Reservationer:

Av herr *Tjällgren,*
» » *Carlström,*
» » *Pettersson* i Rosta.
